

La corresponsabilitat fiscal al centre de la polèmica

El discutit i desitjat 15%

El govern espanyol ja ha fet arribar a totes les comunitats autònomes la seva proposta sobre el nou finançament autonòmic. Enmig d'una tempesta política, arriba la cessió del 15% de l'IRPF, tot i que el tema encara no està tancat.

La setmana passada, enmig d'una tempesta política sense precedents, el govern espanyol feia arribar a través del secretari d'estat de Finances, Enrique Martínez Robles, un document de 21 folis als diversos consellers d'economia autonòmics. En les seves pàgines, plenes de malabarismes matemàtics poc digeribles, s'explicita la nova fórmula de finançament de les comunitats autònomes, basada en la corresponsabilitat fiscal.

Fins ara, a les arques de les comunitats autònomes, els diners hi arribaven per dues vies: per via d'impostos ceditos: de successions, transmissions patrimonials, patrimoni, taxes de joc i actes jurídics documentats, i que variaven segons les comunitats; i per via de transferències de l'estat. En la nova fórmula, aquestes dues vies es mantenen, però s'hi afegeix la cessió del 15% de l'IRPF, a fixar sobre la base de la quota líquida, és a dir, a partir de la recaptació de cada comunitat. La nova fórmula no representa cap increment de recaptació de les comunitats, almenys inicialment, entre altres coses perquè el que recaptin del 15%

de l'IRPF es restarà de la xifra que l'estat transfereix cada any a cada comunitat, de manera que cada autonomia continuarà percebent el mateix. La suma final serà la mateixa, però la nova fórmula canvia els components. Aquest fet demostra la intencionalitat política de certes afirmacions sobre possibles discriminacions territorials que s'han sentit aquests darrers dies, i les situa en el terreny de la rivalitat electoral –cas del PP– o en el terreny de

Jerónimo Saavedra ha mirat de despolemitzar la cessió del 15% de l'IRPF. ARXIU

les discrepàncies internes al si de les formacions polítiques, –cas del PSOE–.

Amb tot, en la fórmula hi ha petites esletxes que ofereixen avantatges a les tresorereries autonòmiques. Primera, la possibilitat de comptar amb uns ingressos directes substanciosos, amb els beneficis financers que això representa. Segona, i tal que explica el document, Finances preveu que les comunitats que sobrepassin la recaptació teòrica assignada, no l'hauran de

tornar a l'estat fins al cap d'un any, i això també permet alguns avantatges financers.

El problema de la nova fórmula ha arribat en relació amb les comunitats en què la cessió de l'IRPF implicaria un increment de recaptació superior al límit financer assignat com a participació en els ingressos de l'estat (PIE). Entre elles hi ha, se suposa, les Balears. En aquestes comunitats, que en un primer moment s'havia dit que quedarien excloses del sistema de corresponsabilitat fiscal, l'aplicació de la fórmula es farà per *via lenta*. Segons que va confirmar el ministre d'Administracions Públiques, Jerónimo Saavedra, no s'aplicarà el nou mecanisme a aquestes comunitats fins que no ampliïn competències, ampliació no prevista fins a l'1 de gener de 1994. Però altres fonts, també de l'òrbita governamental, han apuntat la possibilitat que la cessió de l'IRPF sigui efectiva, si bé en un tram més petit.

SORPRESA A LES ILLES

Malgrat les matisacions de Saavedra, la possibilitat que

les Balears formin part de les comunitats de *via lenta*, en qüestió de finançament, ha mogut polseguera política. Durant els primers dies de la setmana passada tots els responsables polítics es congratulaven d'haver aconseguit la cessió d'aquest tram de l'IRPF. Tots (PP, PSIB-PSOE i PSM) coincidien a dir que era molt positiva per a les Balears, no tant per la quantitat de diners que aportaria el primer any –uns 9.000 milions–, sinó per la capacitat, ni

que fos mínima, d'exercir l'autogovern financer. De fet, quan al juliol de 1992 es reunia la Comissió Mixta de Transferències i aprovava el pla de finançament vàlid per al període 1992-1996, tothom va entendre que aquest acord oferia a les Balears, i a les altres comunitats, la cessió del 15% de l'IRPF, i això abans d'un any. És a dir, devers la primavera d'enguany.

Quan a final d'aquest estiu el govern espanyol anunciava a Pujol la voluntat de cedir un tram de l'impost, a les Illes tothom se les prometia molt dolces. El conseller d'Economia, Jaume Matas, s'afanyà a manifestar que "ens interessa no sols de recaptar, sinó de poder gestionar", perquè -deia- així "podríem augmentar considerablement la recaptació i, per tant, tenir més". L'alegria durà poc. Dimecres passat esclatà la bomba. Les Balears no rebrien la cessió del 15% de l'IRPF. Així ho amollava, en una conferència de premsa, el conseller d'Economia de la Junta d'Andalusia, Jaime Montaner, a la sortida d'una reunió amb responsables de Finances. El motiu, segons l'andalús de llinatge mallorquí, era que si les Balears -i Astúries, Cantàbria, Madrid, Múrcia i Aragó- rebien aquest percentatge, sobrepassarien el màxim de finançament establert en la proporció d'ingressos de l'estat (PIE). En altres paraules, les Balears no tenen prou competències per a gestionar tants doblers, segons el govern espanyol.

La sorpresa i la incredulitat eren la reacció general de totes les formacions polítiques i del govern insular. La reacció de Canellas fou de moderació i refusà de pronunciar-se fins a saber l'abast concret de la proposta. La rectificació de Saavedra, l'endemà dijous, no acabà de d'apaivagar els ànims.

Les comunitats inicialment marginades podrien rebre la cessió a partir del gener, "si les transferències permeten d'arribar als nivells de responsabilitat efectius que ho justifiquen, i així aconseguir que el que reben pel sistema de finançament general sigui superior al que recaptin per l'IRPF a la comunitat". De forma senzilla, el que volia dir el ministre és que les Balears entrarien dins el grup de comunitats que reben la cessió del 15% quan les

El cop de timó

Ens en vam anar cap al sol convençuts que Felipe González havia guanyat les eleccions i que tornava a ser president del Govern. En tornar, pelats, ja no manava Felipe González, sinó un catòlic de coll tort, afeccionat del Barça, amb cabells de violinista hongarès, anomenat Jordi Pujol". Aquest és un fragment d'una columna periodística apareguda en un rotatiu madrileny la setmana passada. Més enllà d'expansions literàries poc o molt afortunades, el fet és que

Jordi Pujol considera que la cessió d'un tram de l'IRPF es condició prèvia a tota col·laboració amb els socialistes.

D. UMBERT

existeix la percepció, més o menys intencionada, més o menys manipulada, que Jordi Pujol porta el timó de la política espanyola. A crear aquesta percepció, hi han ajudat dos fets. L'un, el silenci estiuenc de Felipe González, prorrogat segons sembla a la *rentrée*. L'altre, que la confirmació de la voluntat del govern espanyol de cedir el polèmic 15% de l'IRPF es produís en el marc de l'entrevista Pujol-Saavedra, al Palau de la

Generalitat, a final d'agost. Pot semblar, doncs, que Pujol no ha fet vacances.

El que sí que ha aconseguit Pujol és de dissipar l'ambient de pressió que envoltava la seva coalició dies abans del debat d'investidura, quan tenia l'oferta de coalició damunt la taula, fet que el va portar a oferir un sí sense contrapartides a la investidura de González. Llavors Pujol ja va avisar que es tractava d'un "acte de confiança" que no es tornaria a repetir. Ara, en plena polèmica, ha refusat d'entrar en el debat i s'ha limitat a esperar a saber la proposta concreta per a opinar. Pujol situa la qüestió de la responsabilitat fiscal en el capítol de temes pendents, indispensable per a parlar de col·laboració, però no en el paquet dels pressupostos, on hi ha altres punts a tractar, especialment en el terreny de la política econòmica.

De la reunió entre Pujol i Saavedra, a més d'anunciar l'arribada -lenta- de la responsabilitat fiscal, en va sortir el compromís del govern de fer un tomb en la política autonòmica, a partir d'una "relectura" conjunta de la Constitució i l'Estatut. Pujol havia parlat, en el marc de l'escola d'estiu de la JNC, desenvolupada a final de juliol, de la necessitat de "restituir" l'Estatut.

De la relectura a la restitució hi ha la qüestió de fons. Independentment de com quedi resolta tècnicament la cessió del 15% de l'IRPF, Pujol ha invocat aquests dies les grans orientacions de fons de la política autonòmica, reclamant un "cop de timó molt fort". En una entrevista al

diari *Avui*, afirmava que l'actual interpretació de la Constitució i l'Estatut "no resol el problema històric de Catalunya" i advertia del perill de quedar en una situació "molt disminuïda". Naturalment, en plena polèmica del 15%, les afirmacions van fer soroll. Però és aquí que Pujol vol situar la relectura amb Saavedra. És el cop de timó.

Pere Martí

transferències previstes arribessin a un nivell determinat de pressupost transferit. Però la qüestió és quan i com arribaran a les Balears les noves competències. El que podria ser una qüestió purament tècnic-econòmica es converteix així en una qüestió política de primera magnitud.

Segons els socialistes les primeres competències han d'arribar a primers d'any. No tothom ho veu tan clar. El govern Cañellas no s'ha volgut manifestar oficialment fins que el conseller Matas no s'hagi reunit amb responsables de Finances (divendres, dia 3, a horabaixa de divendres, quan aquest setmanari ja ha tancat l'edició). Qui sí que havia manifestat la seva incredulitat eren els nacionalistes del PSM, perquè com explicà Sampol, "les competències que puguin venir a partir de l'1 de gener de 1994 són d'entitat menor, de forma que l'increment del finançament no serà substancial". Les Illes doncs, es troben amb un problema polític de primer ordre, derivat de la mateixa creació de la comunitat autònoma. No sols les Balears no compten amb les competències que de veres donen entitat a l'autogovern (Ensenyament i Sanitat, i aquestes darreres no les tindrà, perquè no ho preveu el pacte autonòmic PSOE-PP), ans a partir d'ara estarà dins el bloc de les comunitats discriminades finançament per l'ajornament –o no-cessió, depèn d'opinions–, d'un tram de l'IRPF.

PRUDÈNCIA AL PRINCIPAT

Al Principat, el document sobre la nova fórmula de finançament de les comunitats autònomes fou rebut amb molta cautela, i el govern de la Generalitat va decidir de no pronunciar-se fins que no hagués estudiat a fons els 21 foli. A l'hora d'escriure aquestes ratlles, el govern no havia donat contesta oficial a la proposta –cosa prevista per al principi d'aquesta setmana–, però amb tot, les manifestacions del conseller d'Economia Macià Alavedra avançaven algunes de les qüestions que CiU més remarcaria.

La proposta de l'executiu socialista coincideix amb la petició de CiU que la cessió es faci sobre la base de la quota líquida, i també preveu que les comunitats autònomes participin en l'Agència Estatal Tributària, tal com havien proposat els nacionalistes. El que no fa la nova fórmula és donar capacitat normativa als impostos cedits, és a dir facultat per a poder apujar o abaixar els impostos traspasats. Aquest podria ser un dels punts de discussió entre la Generalitat i el govern

El conseller balear d'Economia, Jaume Matas. ARXIU

El conseller d'Economia del Principat, Macià Alavedra. GARIME PUERTOLAS

El conseller valencià, Aurelio Martínez. ARXIU

socialista, atès que fou assenyalat per Alavedra com un defecte de la proposta. El conseller d'Economia també va avançar que el govern català demanarà que l'acord de finançament no sigui revisat anualment, sinó que sigui aplicat fins al 1997, i no va descartar de demanar, en un futur, l'ampliació de la cessió. Però en allò que més va insistir Alavedra és que en el nou sistema de finançament a pactar "es faci prevaler l'esforç fiscal de cada comunitat". El conseller va advertir que, si "l'esforç fiscal de Catalunya augmenta, sigui per la millora de l'activitat econòmica, sigui per una persecució més eficaç del frau, els recursos de la Generalitat, dins aquest límit del 15% de l'impost, també han de veure's incrementats". D'entrada, doncs, hi ha matisos importants a polir que conformaran el grup de contrapropostes que aquesta setmana el govern de la Generalitat presentarà a l'executiu, i que deixen l'acord de finançament encara pendent.

EL SUPORT DE LERMA

Al País Valencià, el president de la Generalitat, Joan Lerma, ha valorat sempre positivament la cessió del 15% de l'IRPF. Segons Lerma, la cessió d'aquest percentatge és necessària "perquè ens donarà més autonomia". Pel president del consell valencià la nova fórmula de finançament de les comunitats autònomes contribuirà a augmentar "la corresponsabilitat fiscal", atès que fins ara els governs autonòmics gasten però no recapten i "per tant, l'única fórmula per a incrementar els ingressos és de demanar més diners a l'estat". Lerma va assegurar que amb aquest percentatge, els recursos dels governs autonòmics augmentaran i la pressió impositiva dels ciutadans es reduirà. En darrer terme, el cap dels socialistes valencians, que sempre ha estat partidari d'una cessió amb mecanismes compensatoris –una posició d'equilibri dins la gran i enfrontada família socialista–, considera que, amb la nova fórmula, "algunes autonomies s'inhibiran una mica a l'hora de demanar més recursos a l'estat i no tindran l'excusa d'acusar el govern central de fer-ho tot malament perquè els dona pocs diners".

Amb tot, la fórmula definitiva encara no ha estat acordada i la pròxima reunió del Consell de Política Fiscal i Financera –prevista inicialment per al dia 20– serà decisiva.

Pere Martí
Miquel Payeras